

SỐ 796

PHẬT THUYẾT KIẾN CHÁNH KINH

Hán dịch: Đời Đông Tấn, Tam tạng Trúc Đàm-vô-lan.

Nghe như vậy:

Một thời, Đức Phật ở tại tịnh xá Kỳ-hoàn thuộc nước La-duyệt, sắp đến giờ ăn, các Tỳ-kheo năm trăm người, Bồ-tát và Ưu-bà-tắc một ngàn người, đều đem đồ cúng dường. Ra khỏi tịnh xá Kỳ hoàn thuộc thành La-duyệt, có một cây lớn, tên là Cam hương, rễ sâu gốc lớn, cành lá sum suê, hoa trái chín đỏ, mùi vị ngọt ngào, dưới cây rộng rãi bằng phẳng, lấy đá làm chỗ ngồi. Đức Phật muốn dừng ở đó, các Ưu-bà-tắc liền trải tòa ngồi, Đức Phật ngồi xong, đệ tử Bồ-tát cũng đều ngồi. Lúc đó, có một Tỳ-kheo, tên là Chánh Kiến, mới vào trong giáo pháp, tâm còn nghi ngờ, tự nói thầm, Đức Phật nói còn sinh ở đời sau, cho đến đối với người chết, đều không trở lại được, làm sao biết được? Nhân lúc này hỏi Phật, nhưng chưa kịp nói, Đức Phật đã biết rõ, nhân đó Đức Phật nói trước.

Này các đệ tử! Gốc cây này nhờ một hạt giống, bốn đại nuôi dưỡng, tự nó lớn mạnh, che mát mọi người, vốn là hạt quả ấy, gốc, rễ, lá, quả chưa có chưa thấy, nhờ có bốn đại, nhân duyên giúp nhau, nên mới đâm chồi, trổ lá, nở nhụy, kết hoa, sinh quả, tăng thêm gốc rễ, tự lớn thành cây, tàng lá rộng lớn. Ban đầu gọi là hạt, hạt lại đâm chồi, chồi lại sinh nhụy, nhụy lại mọc lá, lá lại nở hoa, hoa lại kết trái, biến đổi xoay vần, không phải như cũ mà chẳng lìa cái cũ, tên gọi chỉ là tạm gọi, bèn thành cây lớn. Cây lại sinh ra quả, quả lại mọc ra cây, năm tháng lớn lên, vô số như vậy. Đức Phật bảo các đệ tử: Muốn thu nhập được hoa, quả, nhụy, cành, gốc, rễ, thì phải gieo hạt mới có thể được. Các đệ tử đều thưa: Không thể được, nó đã biến đổi, không thể trở lại như cũ, đến ngày khô hủ, hạt ấy lại mọc lên, vô cùng như vậy, chuyển sinh chuyển đổi, hoàn toàn đều trở về với sự khô héo, không thể phục hồi mà có thể trở về hạt cũ.

Đức Phật bảo các đệ tử:

–Sống, chết cũng như vậy, thần thức là pháp sinh khởi, pháp sinh khởi là si mê, si mê thì tham ái, si mê giống như hạt của gốc cây kia, hạt nhỏ mà lớn thành cây to, một chút mê lầm mà sinh ra nhiều nhân duyên, nhiều nhân duyên, vốn do si mê mà sinh ra, ngu si sinh ra hành, hành sinh ra thức, thức sinh ra danh sắc, danh sắc sinh ra sáu nhập, sáu nhập sinh ra xúc, xúc sinh ra thọ, thọ sinh ra ái, ái sinh ra thủ, thủ sinh ra hữu, hữu cho đến sinh, sinh đến già chết, hòa hợp mười hai nhân duyên, mà thành ra thân này. Vì có thân thì sẽ có già chết, thần thức biến đổi, tùy thuộc vào hành động mà sinh đến, liền có cha mẹ, liền thọ hình hài, lại nhờ sáu tình, lại có tập quán, có khổ, vui, có phong tục, đây kia đều không phải như xưa, không được trở lại, không còn nhận biết, hướng đến

chỗ thấy mới, cho là có, là thường, tham chấp vào lời khen cho là sự thật, cho là không có đời trước đời sau, thần thức chuyển đổi, tùy thuộc sở hành mà có. Thần thức đã đến chỗ khác, liền có cha mẹ, bèn thọ thân mới, lại có sáu tình, có tập quán, có khổ vui, có phong tục, nên không còn biết rõ, không được trở lại thân cũ, tập quán cũ, chỗ cũ, như cây này không còn trở lại hạt nữa.

Lúc đó, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, từ chỗ ngồi đứng dậy quỳ gối bạch Phật:

–Tâm con chưa trừ, chưa hiểu chánh pháp, hôm nay mới phát ra câu hỏi ngu si như vậy, xin Phật thương xót chúng con, làm cho hiểu rõ điều ấy. Con từ khi sinh ra đến nay thấy người chết rất nhiều, hoặc cha con, anh em, vợ chồng trong ngoài, hoặc bạn bè thương yêu nhau, hoặc có oán thù ghét nhau, sau khi chết thần thức biết không còn trở lại, gặp mặt nhau báo trả thiện ác. Vì sao? Thần thức chường ngại chỗ nào mà không được trở về gặp mặt báo đáp cho người? Xin nguyện Thế Tôn phân biệt giảng nói làm cho chúng con giải trừ tật bệnh được thấy rõ ràng.

Phật bảo:

–Này các Tỳ-kheo! Các thần thức ấy không còn hình tướng, thậm chí chuyển đến chỗ khác, tùy thuộc vào hành động mà có, nếu thân làm phước, thì phước thức chuyển sinh, cũng không được trở lại gặp mặt người khác để báo trả. Vì sao? Ví như xây nhà nấu đá làm sắt, đã thành sắt rồi mới đúc làm dụng cụ, đã thành dụng cụ rồi thì có thể làm lại thành đá ư? Thấy đúng nói thật không chịu, đá làm thành sắt, hoàn toàn không thể trở lại thành đá được.

Đức Phật trả lời:

–Thần thức chuyển biết đến chỗ khác, trụ vào trung ấm, giống như đá nấu thành sắt, từ trung ấm chuyển biến thọ thân hình khác, giống như sắt đun làm thành dụng cụ, hình tiêu thể biến, không còn trở lại thần thức cũ. Vì sao? Vì hành động thiện hay ác, cho nên thần thức đến thọ nhận việc ấy, thay hình đổi dạng, giống như đá làm thành sắt. Tu hành năm thiện, thọ nhận thân người, thì có cha mẹ, đã có cha mẹ, liền có sáu sự trói buộc:

1. Trụ ở trung ấm, không được trở lại.
2. Tùy chỗ thọ thân trong bào thai.
3. Mới sinh ra phải bị đè ép khổ sở nên quên thức tưởng cũ.
4. Rơi ra đất cho nên thức niệm diệt, liền khởi lên kiến tưởng tạp loạn.
5. Đã sinh ra liền chấp vào bú mớm, vì tham niệm cho nên thức niệm đoạn dứt.
6. Từ ngày sinh ra đến khi lớn lên, quen thấy nhìn chỗ mới, thần thức diệt đi không còn trở lại thức đời trước.

Này các đệ tử! Ví như khách buôn đi khắp bốn phương đất nước, đầy đủ khổ vui, tâm liền nghĩ đến phương Đông thuộc sở hữu của một nước, đã khởi lên niệm ấy thì ba phương kia đã diệt, sinh tử cũng như vậy, từ đời này làm đến đời sau thọ nhận, tức sinh ra tưởng niệm mới, cho nên thức tưởng cũ liền diệt, giống như người khách buôn chỉ nghĩ một phương, còn thức tưởng ba phương kia diệt đi. Dùng sáu việc này thì bị trói buộc ngăn ngại, không còn trở lại thức cũ nữa, giống như hạt mọt thành cây lớn, đá làm thành sắt, biến gốc đổi tên, không còn gặp mặt trở lại để báo đáp.

Đức Phật nói:

–Ví như người thợ gốm lấy đất làm vật dụng, dùng lửa nấu nó thì chuyển thành ngói, lẽ nào làm cho ngói trở lại thành đất ư?

Các đệ tử thưa:

LINH SƠN PHÁP BẢO ĐẠI TẠNG KINH

–Không thể được vì đất đã nung nấu, biến hình thành ngói không thể nào trở lại làm đất.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Thần thức chuyển biến chỗ khác, tùy thuộc vào hành động mà thọ thân, như đất thành ngói. Người không thực hành đạo, không trở lại thần thức, cho nên không thể trở lại gặp nhau để báo trả. Này Tỳ-kheo! Ví như một cây có đường kính rất lớn, người thợ mộc giỏi liền chặt cây ấy, điêu khắc thành trăm thức rất đẹp, nếu người muốn tập hợp những thứ đã điêu khắc trở lại thành cây được chăng?

Các đệ tử thưa:

–Hoàn toàn không thể được, vì cây đã chặt đứt, từng khúc điêu khắc hết, cành lá khô héo, không thể gom lại làm thành cây.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Thần thức ở đời này, hành động tạo tác thiện ác, đến lúc chết thần thức đổi đến chỗ khác, tùy thuộc nơi hành động mà thọ thân, tập khí và tri kiến không phải của thân cũ, không thể trở lại được, không trở lại thức cũ để gặp nhau báo trả, giống như cây đã chặt đi không thể làm cho sống lại.

Đức Phật nói:

–Ví như thầy giỏi, đun nấu cát vàng tạo thành màu đỏ, lại chuyển thành hình màu trắng, biến hóa như nước. Này các đệ tử! Muốn làm màu đỏ trở lại thành cát vàng, có thể làm thành chăng?

Các đệ tử thưa:

–Thật không thể được. Đun nấu cát vàng đã biến đổi, nên không thể làm lại được.

Đức Phật nói:

–Sinh tử cũng như vậy, người chưa có đạo ý, thì không có con mắt sáng suốt, thân chết thức đi, tùy thuộc vào hành động mà biến đổi, chuyển thọ thân khác và trải qua đời khác, liền thọ bào thai, tập khí và sự thấy biết đều khác không còn thức cũ, cũng như cát vàng làm thành màu đỏ, không thể làm lại màu vàng.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Ví như nước ở trong bình tròn thì hình thể của nó cũng tròn, đổi đến chỗ khác thuộc vào đồ vuông, thì hình thể lại vuông, lớn nhỏ, cong thẳng, đều tùy vào chỗ chứa nó.

Này các đệ tử! Sinh tử cũng vậy, thần thức vốn không, không có hình thể thường hằng, tùy vào hành động thiện hay ác, liền đến chỗ thọ thân, trắng đen, dài ngắn, khổ vui, thiện ác, sự thọ nhận chuyển biến tùy thuộc vào sở hành, như hình thể của nước tùy thuộc vào đồ đựng nước; hoặc tùy theo việc làm phi pháp của con người, khi chết đọa vào súc sinh, đều thọ thân xấu, thần thức không trở lại để gặp mặt báo trả.

Này các đệ tử! Ví như loài trùng bọ sinh ở trong đất, không tiếng, không lông, gặp được thời tiết khí hậu, biến đổi thành con ve sấu, bay đậu trên cây, tiếng kêu không dứt.

Đức Phật hỏi các đệ tử:

–Có thể có ve sấu trở lại trong đất biến thành con sâu bọ chăng?

Các đệ tử thưa:

–Thật không thể được. Vì con sâu trùng đã biến đổi, ra khỏi bóng tối ở nơi ánh sáng, thân hình đổi khác cho đến ngày chết, hoặc bị loài chim ăn thịt, không thể trở lại làm sâu trùng.

Đức Phật nói:

LINH SƠN PHÁP BẢO ĐẠI TẠNG KINH

–Này các đệ tử! Sinh tử cũng thế, mạng sống chết đi, thần thức biến đổi đến chỗ khác, liền thọ thân mới, năm ấm ngăn che, sự thấy biết và tập khí khác nhau, ở chỗ kia cũng sẽ già chết, không còn trở lại, thần thức không về gặp mặt báo trả, như con ve sâu ở trên cây không thể xuống đất làm sâu trùng. Đức Phật dạy các đệ tử:

–Ví như cắt thịt sống mà quá giờ không ăn, thì hôi thối sinh trùng giòi, muốn làm thành thịt tươi lại có được không?

Các đệ tử thưa:

–Hoàn toàn không thể được, thịt đã thối hư, không thể làm thành thịt tươi sống được.

Đức Phật nói:

–Sinh tử cũng như thế, người ở thế gian, tâm nghĩ ác, miệng nói ác, thân làm ác, khi chết thần thức chuyển đến chỗ khác, thân đọa vào địa ngục, hoặc làm thân súc sinh hoặc làm thân con giòi trong cá, sự thấy biết hiện tại không giống như trước, lưới tội che phủ, không còn biết rõ, nên không trở lại gặp mặt báo trả, giống như thịt ương kia không thể làm thành thịt tươi được.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Ví như đêm tối cuối tháng, dùng vật năm màu thắp trong đêm tối, làm cho ngàn người, vạn người ban đêm nhìn thấy được sắc vật, lại có một người, làm sao phân biệt nó màu xanh, màu vàng, màu đỏ, màu trắng ư?

Các đệ tử thưa:

–Giả sử đến ức vạn người hoặc vô số người nhìn vào ban đêm không thể thấy được, làm sao có thể phân biệt được năm màu.

Đức Phật dạy:

–Nếu như có người, cầm đuốc chiếu sáng, khiến mọi người nhìn thấy thì có thể thấy được không?

Các đệ tử thưa:

–Người dựa vào cây đuốc sáng mà nhìn thấy, đều có thể phân biệt được năm màu.

Đức Phật nói:

–Nếu người ngu cầm ngược ngọn đuốc đi vào chỗ tối, nhưng đứng từ xa, mà muốn nhìn thấy năm màu, có thể thấy chăng?

Các đệ tử thưa:

–Người ngu cầm ngược ánh sáng đi vào chỗ tối, hoàn toàn không thể thấy rõ màu sắc.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Sinh tử cũng như thế, tất cả mọi người, cho đến loài bò bay máy động, đều thọ thân hình, ngu si tăm tối ngăn che, không có hành đạo, không học việc của thân, việc của ý, chưa đạt được con mắt tuệ, vì muốn biết nẻo về của sinh tử thần thức đến đi gặp mặt báo trả, ví như đêm tối cuối tháng muốn thấy năm màu, thì không thể thấy được. Nếu tu hành Kinh, Luật, ba mươi bảy phẩm Trợ đạo, thu nhiếp tâm mình, được hạnh thanh tịnh, như người cầm đuốc thấy rõ năm màu. Người thuận theo giáo pháp Phật, thì có thể biết rõ sinh tử, thấy rõ năm đường thần thức đi đến, chỗ đọa vào chỗ thiện hay ác, như ngọn đuốc chiếu sáng màu sắc, đều có thể thấy rõ. Người ban đầu không học việc của thân, việc của tâm, làm trái Kinh luật, thuận theo ba dòng đời, khoái lạc phóng túng, đoạn dứt giáo pháp chân thật, không tin không thích, chẳng chịu phụng hành, như cầm đuốc ngược đi vào chỗ tối, trôi buộc lâu ngày, nên không thấy

biết rõ ràng.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Đừng xuôi theo tâm của những người ngu si tối tăm, mà không tin đạo thanh tịnh chánh chân, tự sa vào địa ngục, thân chịu khổ đau, cho nên ta đã chỉ dẫn những ví dụ để các ông lấy đó mà hiểu rõ, thường siêng năng nỗ lực phụng hành Kinh luật, giữ chặt trong tâm.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Người sống ở đời này thọ nhận thân hình, bằng mắt thịt nhìn thấy mọi việc ở hiện tại, quán sát rõ ràng cha mẹ bà con, nhưng không thể thấy biết đời trước từ đâu đến, ở đây già chết, sinh đến đời sau, thọ nhận hình hài, thì không thể biết rõ việc đời này. Vì sao? Vì một đời sống, một đời chết, thần thức biến đổi, theo mười hai nhân duyên, ngu si làm chủ, tối tăm mịt mờ, chuyển đổi không biết.

Này các đệ tử! Ví như dệt tấm lụa trắng nhuộm thành màu khác, xanh, vàng, đỏ, đen, thay đổi rất dễ, nhưng không thể đổi trở lại như cũ, sinh tử chuyển nhanh, như tấm lụa nhuộm màu, thần thức vô thường, hình thể tùy thuộc vào sự đắm nhiễm của sở hành, không có mắt sáng, không biết nguồn gốc nên tâm ý bị sở niệm các pháp tạo thành. Người sống một đời, tâm nghĩ vụn nhỏ, thiện ác báo ứng, thọ mới diệt cũ theo pháp sinh tử, thường vị ngu tối, muốn biết sinh tử đến đi, thì học rộng mọi việc làm của thân ý, thanh tịnh sâu xa, suy nghĩ gốc ngọn, như vậy thì tỉnh giấc, giống như nằm ngủ.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Thần thức bị pháp ngu si tối tăm mà sinh ra việc làm thiện ác, chết đi, đầu thai, tùy thuộc vào hành động thiện hay ác mà thọ thân hình, như củi cháy, thấy củi hết thì lửa tắt, ý thức không tạo thiện ác thì cũng diệt, vô sở hữu. Người chưa đắc đạo, chìm đắm trong sinh tử, thay đổi không biết, ví như tấm gương bị bụi như phủ lên, cầm ra soi mặt, không thể thấy rõ, ý thức che mờ, sinh tử đổi đời, thăm sâu phủ đầy, dẫn đến tai họa, không còn biết được, như nhìn gương bụi. Lại nữa, ví như nước đục, dẫu có cá, trùng, còn không thấy rõ, sinh tử rối loạn, lo sợ ngăn cách, sinh tử biến đổi, quên mất chốn xưa cũng như nước đục. Ví như đêm tối nhắm mắt mà đi, cho nên không thấy, sinh tử tối tăm, theo dòng tai họa, hoặc vui hoặc buồn, ngăn che thọ nhận, không còn biết rõ, như ban đêm nhắm mắt đi.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Hôm nay ta thành Phật, đều nhờ con mắt tuệ thanh tịnh, tất cả sinh tử qua lại nơi ba cõi, Phật đều rõ biết. Ví như dây chuỗi ngọc trên châu lưu ly trong nước sạch, xanh vàng đều thấy, Đức Phật thấy sinh tử, như xem dây chuỗi ngọc. Ví như nước trong, lặng yên thấy đáy, cá trùng ở chỗ đó, đều thấy hết thấy, Phật thấy sinh tử, như thấy cá ở chỗ nước trong. Ví như cây cầu lớn, mọi người đều đi qua lại không ngắt, Phật thấy sinh tử, đi lại năm đường, như thấy người trên cây cầu. Ví như núi cao, nhìn xa đều thấy, ý Phật cao sâu, đều biết sinh tử, phân minh rõ ràng.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Các ông hãy thuận theo giáo pháp của ta, có thể biết được việc sinh tử trong ngàn ức kiếp, phải thực hành ba mươi bảy phẩm Trợ đạo, bốn Niệm xứ, bốn Chánh cần, bốn Như ý túc, năm Căn, năm Lực, bảy Giác chi, tám Chánh đạo, nhờ đó tâm trừ hết cấu uế, tiêu diệt ba độc, nghi hoặc, kết sử tiêu tan, nhìn thấy thanh tịnh, tâm đạt được tuệ Phật, biết việc đến đi, như nhìn gương sáng, thấy rõ tất cả.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Người đời đã tạo thiện ác, chết sang đời sau, đều báo oán nhau, nhưng người chưa đạt được ba con mắt tịnh, do đó nên không thấy không biết, không biết nguồn gốc của mình, bị sáu thứ trói buộc vây quanh, vì bằng mắt thịt, nên không biết nguồn gốc để báo trả, cho như vậy là không thể có vậy. Vì họ chưa đạt đạo, làm mọi việc xấu, đắm chìm theo ngu si, sinh tử biến đổi, nên thọ thân hình, mắt thịt bị mê hoặc, lìa chỗ cũ thì ràng buộc vào chỗ mới, bốn thứ khổ nhiều loạn, thức tùy theo sở hành mà chiêu cảm quả báo, không thể rõ biết được, làm cho người hiện tại, hoặc hưởng phước, hoặc bị tai nạn, hoặc thương nhau, hoặc ghét nhau, đó là sự báo trả của việc làm đời trước. Vì không có ba con mắt thanh tịnh, cho nên không thấy không biết, liền bị trói buộc nơi nghi ngờ, tất cả mọi người sinh ra đời này, vốn cùng ngu si, không có tâm hành đạo thanh tịnh, mà muốn mong biết được việc đời trước, thần thức trở lại báo hiệu. Ví như cụt tay mà muốn viết, không mắt mà muốn thấy, thì hoàn toàn không thể được. Cho nên Đức Phật xuất hiện ở đời, chỉ rõ con đường hiện đi qua, để rõ tâm người, dục tri kiến họ, thần thức qua lại, sinh tử đã thọ nhận, thì phải thuận theo lời dạy của Phật thực hành ba mươi bảy phẩm, trí tuệ Bát-nhã, giữ tâm răn ý, điều ý, chánh ý, nhập vào thiền định Tam-muội vi diệu, mới có thể biết được, chỗ đọa của thần thức, và việc quá khứ, vị lai.

Này các đệ tử! Phải siêng năng học biết các việc của thân, của ý, biết rõ đầy đủ pháp đối trị, để diệt trừ vọng nghiệp, không còn loạn động sai lầm, giữ vững chánh pháp. Vì vậy, các ông chớ còn nghi vấn thì có thể thấu rõ.

Đức Phật nói:

–Này các đệ tử! Thần thức có tên gọi không có hình bóng, tùy theo việc làm thiện hay ác, nương vào bốn đại mà làm hình thể, ban đầu sinh ra thân còn nhỏ, các căn chưa đủ, thấy biết còn non kém, đối tượng nhận thức chưa đầy đủ. Đến khi lớn lên, sáu căn đầy đủ, thấy biết thuộc về hình thể, các tập khí ái dục ngày càng lớn mạnh, đến già yếu, bốn đại gây gò, thấy biết không rõ, sáu căn giảm dần, hiện ở một đời, biến đổi vô thường, không còn như trước, trẻ thì nhớ biết, đến già lại quên mất, hướng chi chuyển sang đời khác, thai trung ấm che khuất, chưa có đạo ý, ngu si tạo nghiệp xấu ác, muốn biết ý thức rong ruổi ở quá khứ, gặp mặt báo trả, thì không thể được. Người không hành đạo, mà mong cầu biết được việc đời trước, ví như đêm tối xỏ kim, tìm lửa trong nước, hoàn toàn không thể được.

Này các đệ tử! Hãy siêng năng hành trì kinh luật, nghĩ sâu về sinh tử, vốn từ đâu đến, chết đi về đâu, nhân gì mà luân chuyển, những duyên là gì? Hãy suy nghĩ kỹ, giáo pháp thâm sâu, thanh tịnh dứt trừ nghi hoặc, tự được thấu tỏ.

Đức Phật nói kinh này xong, Tỳ-kheo Kiến Chánh cùng năm trăm người và các Ưu-bà-tắc đều chứng được Tu-đà-hoàn, các Bồ-tát đều đạt được Tam-muội Bất khuyhnh hồi, đều đứng dậy đi quanh Đức Phật ba vòng, cúi đầu xuống đất làm lễ xong, cùng theo Phật trở về tịnh xá.

